

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.8.1.23>

BEZPOŚREDNI DOSTĘP ŚLEDZCZEGO DO SYSTEMÓW INFORMACYJNYCH AGENCJI RZĄDOWYCH: NIUANSE PROCEDURALNE GROMADZENIA DOWODÓW

Valeriia Zhukova

*aspirant Katedry Postępowania Karnego
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina),
detektyw Krajowego Biura Antykorupcyjnego Ukrainy
ORCID ID: 0000-0003-4124-7985
e-mail: valeriia.zhuckova@gmail.com*

Adnotacja: artykuł poświęcono badaniu proceduralnych zasad gromadzenia dowodów w postępowaniu karnym poprzez bezpośredni dostęp śledczego do zautomatyzowanych systemów informacyjnych i referencyjnych, rejestrów i banków danych (dalej razem i każdy osobno – systemy informacyjne, SI) organów państwowych. Zauważono, że detektywi z Krajowego Biura Antykorupcyjnego Ukrainy mają prawo bezpośredniego dostępu do własności intelektualnej organów państwowych na podstawie ustawy profilowej. Przeprowadzono analizę uzyskiwania informacji z własności intelektualnej w zakresie takich metod gromadzenia dowodów, jak eksterminacja, odbiór i kontrola dokumentów, tymczasowy dostęp do dokumentów. Podsumowano, że zgodnie z prawem nie ma potrzeby sądowego zezwolenia na tymczasowy dostęp do dokumentów w przypadku uzyskania informacji przez detektywa w SI. Sformułowano wniosek o celowość przeprowadzenia kontroli dokumentów elektronicznych w SI, wyrażono sugestie dotyczące niezbędnych składników protokołu kontroli.

Słowa kluczowe: detektyw, śledczy, Biuro Antykorupcyjne, zbieranie dowodów, system informacyjny.

INVESTIGATOR'S DIRECT ACCESS TO INFORMATION SYSTEMS OF GOVERNMENT BODIES: PROCEDURAL NUANCES OF EVIDENCE GATHERING

Valeriia Zhukova

*Postgraduate Student at the Department of Criminal Procedure National Academy of Internal Affairs
(Kyiv, Ukraine),
detective of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-4124-7985
e-mail: valeriia.zhuckova@gmail.com*

Abstract. The article is devoted to the research of the procedural procedure for evidence gathering in criminal proceedings through the investigator's direct access to automated information and reference systems, registers, and data banks (hereinafter together and each separately – information systems, IS) of government bodies. It was noted that detectives of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine have the right of direct access to IS of state bodies based on the relevant law. Obtaining information from IS in the context of such methods of evidence gathering as demanding, obtaining, and examination of documents, temporary access to documents, is analyzed. The absence of necessity for a court permits for temporary access to documents in the case, when the detective receives information from IS on legal grounds, is summarized. Conclusion on the expediency of IS electronic documents examination is formulated, offers concerning necessary components of the examination protocol are expressed.

Key words: detective, investigator, Anti-Corruption Bureau, evidence gathering, information system.

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ДОСТУП СЛІДЧОГО ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ НІУАНСИ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ

Валерія Жукова

*аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна),
детектив Національного антикорупційного бюро України
ORCID ID: 0000-0003-4124-7985
e-mail: valeriia.zhuckova@gmail.com*

Анотація. Статтю присвячено дослідженню процесуального порядку збирання доказів у кримінальному провадженні шляхом безпосереднього доступу слідчого до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних (далі все разом та кожен окремо – інформаційні системи, ІС) державних органів. Зазначено про наявність у детективів Національного антикорупційного бюро України права безпосереднього доступу до ІС

державних органів на підставі профільного закону. Здійснено аналіз отримання інформації з ІС в розрізі таких способів збирання доказів, як витребування, отримання та огляд документів, тимчасовий доступ до документів. Резюмовано про відсутність необхідності судового дозволу на тимчасовий доступ до документів у разі отримання інформації детективом з ІС на законних підставах. Сформульовано висновок про доцільність проведення огляду електронних документів в ІС, висловлено пропозиції щодо необхідних складових частин протоколу огляду.

Ключові слова: детектив, слідчий, антикорупційне бюро, збирання доказів, інформаційна система.

Метою і завданням статті є аналіз процедури та особливостей збирання доказів у кримінальному провадженні шляхом безпосереднього доступу слідчого до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних державних органів.

Вступ. Пунктом 3 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» (далі – профільний Закон) Національному бюро надано право безпосереднього, у тому числі автоматизованого, доступу до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, із застереженням про необхідність дотримання законодавства про захист персональних даних та забезпеченням таємниці, що охороняється законом, під час оброблення інформації.

Термін «безпосередній» в українській мові має значення такого, що не має проміжних ланок, здійснюється без посередництва кого-, чого-небудь; є прямим (Бусел, 2005: 71). Національне бюро стало першим серед уповноважених на виявлення і розслідування злочинів органів, якому законодавцем надано можливість самостійного швидкого отримання інформації з ІС державних органів, що є безумовним кроком вперед на шляху до удосконалення процесуальних механізмів збирання доказів.

Як правильно відзначають С.С. Чернявський та Ю.Ю. Орлов, інформатизація суспільного життя об'єктивно позначається на особливостях кримінального процесу, у тому числі, це стосується такої важливої категорії, як джерела доказів (Чернявський, 2017: 113). Водночас інформатизація зумовлює необхідність перегляду не тільки джерел доказів, але й традиційних підходів до їх збирання.

Стаття 1 Закону України «Про інформацію» визначає саме поняття інформації як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. В ІС державного органу інформація може бути представлена як у вигляді певного набору даних, розподілених за різними критеріями, так і у вигляді копій документів, що не суперечить ні наведеному визначенню інформації, ні п. 3 ч. 1 ст. 17 профільного Закону.

Всі надані детективам на підставі ст. 17 профільного Закону права можуть використовуватись під час виконання ними передбачених ст. 16 профільного Закону обов'язків, одним із яких є досудове розслідування кримінальних правопорушень, тобто право прямого доступу детектива до ІС державних органів, безсумнівно, може бути реалізоване ним під час збирання доказів у ході розслідування злочинів. Водночас такий механізм має кореспондувати з визначеними Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) способами збирання доказів, а отримані відомості мають відповідати критеріям належності та допустимості доказів. Водночас окремого способу збирання доказів з ІС державних органів шляхом безпосереднього доступу до них слідчими законодавець не передбачив. Таким чином, у дослідженні є необхідність визначити процесуальний порядок такого отримання доказів.

Результати та їх обговорення. Згідно зі ст. 86 КПК України, доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Недопустимий доказ не може бути використаний під час прийняття процесуальних рішень, на нього не може посылатися суд під час ухвалення судового рішення. Традиційно в науковій літературі виокремлюють такі вимоги (критерії, елементи) допустимості доказів, як належне джерело доказів; належна процесуальна процедура одержання доказів; належне процесуальне оформлення ходу і результатів проведення слідчих (розшукових) і негласних (розшукових) дій; належний суб'єкт, який має право проводити процесуальні дії задля одержання доказів; належний порядок проведення процесуальної дії, яка використовується як засіб одержання доказів (Фаринник, 2013: 31–44).

Частиною 2 ст. 93 КПК України визначено, що сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом. Виходячи з аналізу кримінально-процесуальних норм та слідчої практики, зазначаємо, що інформація з ІС державних органів, коли вона надається у добровільному порядку безпосередньо самими державними органами, може бути отримана кількома способами, а саме шляхом витребування (ч. 2 ст. 93 КПК України), під час огляду (ст. 237 КПК України) або шляхом тимчасового доступу до речей і документів на підставі ухвали слідчого судді (ст. ст. 159–166 КПК України).

І.М. Чемерис звертає увагу на те, що отримання інформації з публічних електронних реєстрів не охоплено жодною слідчою чи процесуальною дією, зокрема заходами забезпечення кримінального провадження (Чемерис, 2017: 343). Нами не підтримується його та деяких суддів (Постанова Франківського суду, 2021; Постанова Шевченківського суду, 2021; Постанова Кіровського суду, 2021) позиція щодо можливості отримання документів під час досудового розслідування виключно в порядку тимчасового доступу або обшуку, оскільки визначення способу збирання документів як доказів під час розслідування належить до дискреційних повноважень слідчого/прокурора і залежить від тактики розслідування кожного конкретного

злочину, характеру документів, особи власника та його процесуального статусу у провадженні, а також багатьох інших обставин.

Загалом сутність тимчасового доступу прямо визначена ч. 1 ст. 159 КПК України і полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої перебувають такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку). Будучи противниками зайвого формалізму та прихильниками концепції превалювання сутності над формою (“substance versus form”, “substance over form”), вважаємо, що тоді, коли особа юридично є володільцем інформації, проте орган досудового розслідування на законних підставах отримує доступ до такої інформації (вилучено під час санкціонованого судом обшуку, надано безпосередній доступ законом, як у цьому випадку), необхідність в отриманні дозволу слідчого судді на доступ до такої інформації відсутня. У такому разі немає причин застосовувати судовий примус на видачу документів, чим фактично є ухвала про тимчасовий доступ. Аналогічну позицію висловив Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, зазначивши, що вилучення речей чи документів під час отримання тимчасового доступу до них може здійснюватися у таких двох випадках:

– якщо особа, у володінні якої перебувають речі або документи, не бажає добровільно передати їх стороні кримінального провадження або є підстави вважати, що вона не здійснить таку передачу добровільно після отримання відповідного запиту чи намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи;

– якщо речі та документи, згідно зі ст. 162 КПК, містять охоронювану законом таємницю, а таке вилучення необхідне для досягнення мети застосування цього заходу забезпечення.

В інших випадках сторона кримінального провадження може витребувати та отримати речі або документи за умови їх добровільного надання володільцем без застосування процедури тимчасового доступу (Лист Вищого спеціалізованого суду України, 2013).

Відповідно до Рекомендації 2.9, прийнятої за підсумками другого раунду оцінювання в рамках Стамбульського плану дій Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) в грудні 2010 року, Україні було рекомендовано забезпечити без подальшого зволікання ефективну антикорупційну спеціалізацію в правоохоронній системі шляхом створення законом автономного спеціалізованого органу з антикорупційних розслідувань, який буде структурно незалежним від наявних правоохоронних органів та органів безпеки, буде націлений на високопосадову корупцію та буде забезпечений, зокрема, адекватними повноваженнями й ресурсами відповідно до міжнародних стандартів та найкращої практики (Отчет о мониторинге ОЭСР, 2010: 54).

У Пояснювальній записці до проекту профільного Закону (робоча назва має такий вигляд: «Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції») зазначається, що новостворений орган із виявлення та розслідування корупційних злочинів, що становлять особливу суспільну небезпеку, повинен відповідати міжнародним стандартам, одним із яких є наявність достатніх повноважень (спеціальних оперативних-розшукових та слідчих заходів, доступу до фінансової інформації тощо) для ефективної роботи (Пояснювальна записка, 2014: 2–3). Очевидно, що, приймаючи профільний Закон та надаючи Національному бюро повноваження, ширші, ніж у більшості правоохоронних органів, законодавець не мав на увазі можливість їх реалізації лише за умови наявності дозволу слідчого судді, адже в такому разі нівелюються сама сутність таких прав та їх унікальність.

Виходячи з викладеного, можемо стверджувати, що для отримання відомостей з ІС державних органів, до яких слідчому надано безпосередній доступ, ухвала слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів не потрібна. Таким чином, для подальшого аналізу залишаються способи збирання доказів шляхом витребування, отримання речей та документів або їх огляду. Отже, спочатку необхідно розглянути саму сутність таких способів збирання доказів, тобто проаналізувати процес прямого доступу слідчого до ІС, пошуку та отримання необхідної інформації.

Стаття 1 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» дає визначення таких термінів:

1) інформаційна (автоматизована) система – організаційно-технічна система, в якій реалізується технологія оброблення інформації з використанням технічних і програмних засобів;

2) інформаційно-телекомунікаційна система – сукупність інформаційних та телекомунікаційних систем, які у процесі оброблення інформації діють як єдине ціле;

3) телекомунікаційна система – сукупність технічних і програмних засобів, призначених для обміну інформацією шляхом передавання, випромінювання або приймання її у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб.

Пункт 2 Положення про Реєстр інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України 3 серпня 2005 р. № 688, дає визначення державним електронним інформаційним ресурсам як відображених та задокументованих в електронному вигляді інформації, необхідність захисту якої визначено законодавством. Загальні засади здійснення обміну електронними даними, крім інформації, що становить державну таємницю, між суб'єктами електронної взаємодії з електронних інформаційних ресурсів під час надання адміністративних послуг та здійснення інших повноважень відповідно до покладених на них завдань визначені Положенням про електронну взаємодію електронних інформаційних ресурсів, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня

2016 р. № 606. Механізм організації електронної інформаційної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів регламентовано відповідним порядком, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 357.

Відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для приймання його змісту людиною.

А.В. Ратнова у дисертації «Кримінальні процесуальні та криміналістичні основи використання електронних документів у доказуванні» вказує на те, що використання законодавчо закріпленого у Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» визначення електронного документа неможливе у кримінальній процесуальній діяльності. Електронному документу притаманна наявність певних реквізитів, проте вона не є обов'язковою для усіх них. Електронні документи, які не регулюються Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг», не мають реквізитів, проте це не впливає на їх доказове значення у кримінальному провадженні. У зв'язку з цим автор аналізує пропозиції науковців щодо більш доцільного визначення електронного документа та пропонує, на наш погляд, досить вдале власне визначення електронного документа як відомостей в електронній формі, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження (Ратнова, 2021: 48).

Крім того, нею слушно зауважується, що електронні документи залежно від їх змісту, форми та мети створення у кримінальному провадженні можуть бути сформовані як речові докази або документи, а велике значення має розмежування за тим, що саме має доказове значення: зміст чи форма. Якщо доказове значення має саме інформація, яка збережена в електронній формі, то це електронний документ. Наприклад, електронний лист на поштовій скриньці, отриманий через мережу Інтернет з інформацією, яка має значення для кримінального провадження, є електронним документом (Ратнова, 2021: 38, 41).

Статтею 192 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» визначено право Національного бюро укладати з окремими державними органами угоди (меморандуми) про співпрацю та обмін інформацією. Реалізація цього права отримала своє відображення в укладенні між Національним бюро та Міністерством юстиції України, Державною податковою службою України, Державною митною службою України, Державною прикордонною службою України, Національним агентством з питань запобігання корупції та багатьма іншими державними органами угод та меморандумів про інформаційну взаємодію, якими визначено порядок обміну інформацією, терміни, структуру та формат отримання Національним бюро відомостей з інформаційних систем, довідкових систем, реєстрів та банків даних. Кожен із таких документів про співпрацю в тій чи іншій формі визначає обмін інформацією шляхом регламентованого доступу працівників Національного бюро до ІС на принципах ідентифікації користувачів.

Аналізуючи можливість розгляду отримання інформації в ході безпосереднього доступу слідчого до ІС державних органів як витребування або отримання документів у порядку ч. 2 ст. 93 КПК України, відзначаємо, що у науковому середовищі неодноразово зауважено про відсутність передбаченої кримінальним процесуальним законодавством процедури витребування речей і документів на відміну від слідчих (розшукових) дій, що є недоліком законодавчої техніки закріплення юридичних процедур доказування (Грошевий, 2013: 197; Азаров, 2015: 136; Мирошниченко, 2015: 137).

Погоджуємося з поширеною думкою про те, що витребування і отримання – це два самостійні способи збирання доказів, відмінність між якими полягає у тому, що у разі витребування ініціатива виходить від слідчого/прокурора, у разі отримання – від володільця інформації, тобто під час отримання певна особа добровільно передає, надає, представляє матеріали стороні обвинувачення (Грошевий, 2013: 198; Бандурка, 2012: 265; Вапнярчук, 2015: 86; Ковальчук, 2014: 7, 9). Під час доступу до ІС державних органів ініціатива виходить від детектива, підтвердження згоди від держателя або адміністратора такої ІС на видачу запитуваної інформації в кожному випадку доступу не потребується. Таким чином, відсутні підстави вважати, що доступ слідчого до ІС та збереження необхідної інформації, а також подальше долучення її до матеріалів кримінального провадження можна вважати отриманням документів у розумінні ч. 2 ст. 93 КПК України.

Досліджуючи збирання доказів шляхом їх витребування, маємо погодитися з думками про неможливість висловлення усної вимоги про витребування і необхідність додержання виключно письмової форми запиту. Так, С.М. Стахівський вважає, що запит має бути лише письмовим, а його копія має залишатися в матеріалах кримінального провадження, оскільки відразу стає зрозуміло, як цей предмет чи документ туди потрапив. На його думку, про необхідність саме письмового запиту свідчить також та обставина, що в особі повинен залишитись якийсь слід про те, що певний документ чи предмет вона передала органу досудового розслідування, прокурору чи судді (Стахівський, 2005: 226). Ю.І. Азаров, О.Ю. Хабло та Я.Ю. Конюшенко слушно зазначають, що письмова форма дає змогу оцінити доказ в аспекті допустимості способів його отримання, чого не можна зробити у разі усного звернення з вимогою про надання речей чи документів. (Азаров, 2015: 137). Необхідність долучення до матеріалів провадження примірника запиту про витребування речей і документів обумовлена також тим, що не тільки у адресата запиту, але й у слідчого в такому разі залишається документ, який дає змогу встановити його дату, підстави та критерії запитуваної інформації, зокрема період, коло осіб та питань, яких така інформація стосується.

Коли ІС структурно побудована таким чином, що отримана відповідь також відображає підставу для пошуку та параметри запитуваної інформації, на нашу думку, можна було б говорити про витребування

інформації, оскільки законодавство не містить вимог про те, що запит про витребування і відповідь мають бути окремими документами. Фактично, заповнюючи необхідні пошукові параметри через вебінтерфейси користувачів ІС та здійснюючи пошук, слідчий формує запит на отримання інформації. Водночас за такого підходу відкритим залишається питання про те, як бути, якщо інформацію за запитуваними характеристиками в ІС не знайдено, тобто коли слідчим встановлено відсутність певного факту, документа, події.

У разі надіслання запиту про витребування у паперовій формі в матеріали кримінального провадження долучається письмова відповідь уповноваженого органу з підтвердженням відсутності запитуваної інформації або документів. Під час отримання тимчасового доступу на підставі ухвали слідчого судді про відсутність необхідних документів та причини цього говорить сам володілець у протоколі тимчасового доступу або окремому документі задля унеможливлення подальшого проведення обшуку. Водночас якщо слідчий отримує інформацію з ІС шляхом прямого доступу, то за відсутності запитуваної інформації максимум, який він отримує, – це повідомлення на екрані комп'ютера про відсутність даних за заданими параметрами або пустий витяг із реєстру з підставами та критеріями запиту.

Частина 2 ст. 100 КПК України передбачає обов'язок слідчого та прокурора оглянути, сфотографувати та докладно описати в протоколі огляду вилучені або отримані речові докази. Аналогічним шляхом на практиці відбувається фіксація стороною обвинувачення інформації, отриманої з відкритих джерел у мережі Інтернет, тому під час пошуку й отримання слідчим даних з ІС державних органів шляхом безпосереднього доступу до них авторам ближчим видається підхід до проведення такої слідчої дії, як огляд із фіксацією його ходу та результатів у відповідному протоколі згідно з вимогами ст. ст. 104–107 КПК України. Таким чином, у матеріалах кримінального провадження зберігається інформація про підстави, критерії, дату пошуку та отримання відомостей з ІС.

Процес огляду електронних документів в ІС загалом не відрізняється від загального алгоритму дій, які вчиняються слідчим під час огляду звичайних документів. Зокрема, це пошук і виявлення документів; візуальний огляд їх зовнішнього стану; фіксація за допомогою відео-, фотозйомки програмними засобами збереження зображення екрану комп'ютера тощо; виготовлення додатків до протоколу; фіксація ходу та результатів слідчої дії в протоколі; упаковка. Отримані в ході огляду відомості з ІС роздруковуються або зберігаються на матеріальних носіях інформації, які долучаються до протоколу як додатки. У самому протоколі огляду вважаємо за доцільне зазначити серійний номер комп'ютера, назву та версію операційної системи, назву ІС, до якої здійснюється доступ, а також із розумною деталізацією покроково описати процес пошуку та збереження інформації.

Висновки. Підсумовуючи, зауважуємо, що безпосередній доступ слідчого до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних державних органів, безумовно, є важливим, дуже дієвим та швидким способом отримання необхідної для розкриття злочину інформації. Водночас процесуальний порядок такого способу збирання доказів, як і порядок використання електронних документів як доказів у кримінальному провадженні, на законодавчому рівні недостатньо врегульований. Доцільним вважається у таких випадках проведення огляду документів із фіксацією його ходу та результатів у відповідному протоколі з долученням отриманої інформації до матеріалів кримінального провадження як додатків до протоколу.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун. 2005. VIII. 1728 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989>.
2. Чернявський С.С., Орлов Ю.Ю. Електронне відображення як джерело доказів у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 112–124.
3. Фаринник В.І. Особливості формування доказів та доказування в кримінальному судочинстві України. Харків : Фактор, 2013. 96 с.
4. Чемерис І.М. Проблемні питання збирання доказів у кримінальному провадженні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 5. С. 341–343.
5. Постанова Франківського районного суду м. Львова від 28 липня 2021 р. у справі № 465/4555/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98651856>.
6. Постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 21 липня 2021 р. у справі № 761/16598/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98499261>.
7. Постанова Кіровського районного суду м. Дніпропетровська від 26 січня 2021 р. у справі № 203/4402/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94483085>.
8. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження : Лист Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 квітня 2013 р. № 223-559/0/4-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13#Text>.
9. Отчет о мониторинге, принятый на 9-м заседании по мониторингу Стамбульского плана действий, в рамках Сети по борьбе с коррупцией для Восточной Европы и Центральной Азии, 8 декабря 2010 года. Второй раунд мониторинга. Украина. 87 с. URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/istanbulactionplan/46832415.pdf>.
10. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції» від 16 вересня 2014 р. № 5085. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52186.

11. Ратнова А.В. Кримінальні процесуальні та криміналістичні основи використання електронних документів у доказуванні : дис. ... докт. філ. : спец. 081 «Право» ; Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2021. 248 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3747/1/ratnova_d.pdf.
12. Кримінальний процес : підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін. ; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Харків : Право, 2013. 824 с.
13. Азаров Ю.І., Хабло О.Ю., Конюшенко Я.Ю. Окремі питання збирання доказів у кримінальному провадженні. *Юридична наука*. 2015. № 5. С. 135–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_5_16.
14. Мирошніченко Т.М. Щодо питання реалізації нормативного змісту засади забезпечення обвинуваченому права на захист у ході збирання доказів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 32. Т. 3. С. 132–137.
15. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Харків : Право, 2012. 768 с.
16. Вапнярчук В.В. Витребування та отримання, проведення інших процесуальних дій як способи збирання доказів у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 3. Т. 3. С. 85–89.
17. Ковальчук С.О. Способи збирання речових доказів стороною обвинувачення. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія: Право*. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Choasp_2014_2_18.
18. Стахівський С.М. Збирання доказів як елемент процесу доказування. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3. С. 264–267. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2005_3_50.

References:

1. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]: 250 000 / uklad. ta holov. red. V.T. Busel. Kyiv. Irpin: Perun. 2005. VIII, 1728 s. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989> [in Ukrainian].
2. Cherniavskiy S.S., Orlov Yu.Iu. Elektronne vidobrazhennia yak dzherelo dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Electronic reflection as a source of evidence in criminal proceedings]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. № 2. 2017. S. 112–124. https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2017_Chernyavskiy_Orlov.pdf [in Ukrainian].
3. Farynyk V.I. Osoblyvosti formuvannia dokaziv ta dokazuvannia v kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy [Features of the evidence formation and proof in the criminal justice of Ukraine] / V.I. Farynyk. Kh.: Faktor, 2013. S. 96 [in Ukrainian].
4. Chemerys I.M. Problemni pytannia zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Problematic issues of evidence gathering in criminal proceedings]. *Porivnialno-analitychne pravo*. 2017. № 5. S. 341–343.
5. Postanova Frankivskoho raionnoho sudu m. Lvova [The decision of the Frankivsk District Court of Lviv City] vid 28 lypnia 2021 r. u spravi № 465/4555/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98651856>.
6. Postanova Shevchenkivskoho raionnoho sudu m. Kyieva [The decision of the Shevchenkivskiy district court of Kiev City] vid 21 lypnia 2021 r. u spravi № 761/16598/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98499261>.
7. Postanova Kirovskoho raionnoho sudu m. Dnipropetrovska [The decision of the Kirovsky district court of Dnipropetrovsk City] vid 26 sichnia 2021 r. u spravi № 203/4402/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94483085>.
8. Pro deiaki pytannia zdiisnennia slidchym suddeiu sudu pershoi instantsii sudovoho kontroliu za dotrymanniam prav, svobod ta interesiv osib pid chas zastosuvannia zakhodiv zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia [On some issues of judicial control by the investigating judge of the court of the first instance over the observance of the rights, freedoms, and interests of persons during the application of measures to ensure criminal proceedings]: *Lyst Vyshehoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav vid 5 kvitnia 2013 r. № 223-559/0/4-13*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13#Text>.
9. Otchet o monitoringe, priinyati na 9-m zasedanii po monitoringu Stambul'skogo plana deistvii, v ramkakh Seti po borbe s korruptsiei dlia Vostochnoi Evropy i Tsentralnoi Azii [Monitoring report adopted at the 9th monitoring meeting of the Istanbul Action Plan, within the Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia], 8 dekabria 2010 goda. Vtoroi raund monitoringa. Ukraina. S. 87. URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/istanbulactionplan/46832415.pdf>.
10. Poiasniuvanna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy "Pro systemu spetsialno upovnovazhenykh subiektiv u sferi protydii koruptsii" [A note to the draft Law of Ukraine "On the system of especially supported subjects in the sphere of anti-corruption" is explained] vid 16.09.2014 № 5085. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52186.
11. Ratnova A.V. Kryminalni protsesualni ta kryminalistychni osnovy vykorystannia elektronnykh dokumentiv u dokazuvanni [Criminal procedural and forensic bases of use of electronic documents in proving]: dys. ... dokt. fil. za spets. 081 Pravo. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2021. 248 s. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3747/1/ratnova_d.pdf.
12. Kryminalnyi protses [Criminal procedure]: Pidruchnyk / Yu.M. Hroshevyi, V.Ia. Tatsii, A.R. Tumanians ta in.; za red. V.Ia. Tatsiia, Yu.M. Hroshevoho, O.V. Kaplinoi, O.H. Shylo. Kh.: Pravo, 2013. 824 s.
13. Azarov Yu.I. Okremi pytannia zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Some issues of evidence gathering in criminal proceedings] / Yu.I. Azarov, O.Yu. Khablo, Ya.Yu. Koniushenko // *Yurydychna nauka*. 2015. № 5. S. 135–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_5_16.
14. Myroshnychenko T.M. Shchodo pytannia realizatsii normatyvnoho zmistu zasady zabezpechennia obvynuvachenomu prava na zakhyst u khodi zbyrannia dokaziv [Regarding the issue of implementation of the normative content of the principle of ensuring the accused's right to defense during the collection of evidence]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*. 2015. Vyp. 32. Т. 3. S. 132–137.
15. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar [Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and practical commentary]: u 2 t. Т. 1 / О.М. Бандурка, Ye.M. Blazhivskiy, Ye.P. Burdol ta in.; za zah. red. V.Ia. Tatsiia, V.P. Pshonky, A.V. Portnova. Kh.: Pravo, 2012. 768 s.

16. Vapniarchuk V.V. Vytrebuvannia ta otrymannia, provedennia inshykh protsesualnykh dii yak sposoby zbyrannia dokaziv u kryminalnomu provadzheni [Demanding and obtaining, conducting other procedural actions as ways of evidence gathering in criminal proceedings]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2015. Vyp. 3. T. 3. S. 85–89.
17. Kovalchuk S.O. Sposoby zbyrannia rechovykh dokaziv storonoiu obvynuvachennia [Methods of gathering material evidence by the prosecution]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"*. Ser.: Pravo. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Choasp_2014_2_18.
18. Stakhivskyi S.M. Zbyrannia dokaziv yak element protsesu dokazuvannia [Evidence gathering as part of the evidentiary process]. *Universytetski naukovi zapysky*. 2005. № 3. S. 264–267. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2005_3_50.